

Sygn. akt I PK 132/17

POSTANOWIENIE

Dnia 19 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa D. Ł.
przeciwko „P.” Spółce Akcyjnej Oddziałowi Ł. – Teren w Ł.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 1 lutego 2017 r., sygn. akt IV Pa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. nie obciąża pozwanego kosztami pełnomocnika powoda
w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 1 lutego 2017 r., sygn. akt IV Pa [...], Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. – po ponownym rozpoznaniu sprawy z powództwa D. Ł. przeciwko „P.” S.A. Oddziałowi Ł. – Teren w Ł. o przywrócenie do pracy – oddalił apelację strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w W. z 26 stycznia 2015 r., sygn. akt IV P [...], którym Sąd Rejonowy przywrócił powoda do pracy w pozwanej na dotychczasowych warunkach pracy i płacy, zasądził od pozwanej na rzecz powoda 70.120 zł tytułem wynagrodzenia za pracę za czas pozostawania bez pracy pod warunkiem podjęcia pracy w pozwanej Spółce

oraz kwotę 5.319 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego strona pozwana zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano, że „niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona oraz, tym że zachodzi nieważność postępowania”. Oczywista zasadność skargi wynika z tego, że „Sąd II instancji bezzasadnie uwzględnił żądanie powoda o przywrócenie do pracy w sytuacji, w której okoliczności sprawy, działania i zaniechania powoda jako kierownika jednostki organizacyjnej pracodawcy powodowały, że żądanie przywrócenia do pracy i powoływanie się na ochronę wynikającą z przepisów o związkach zawodowych stanowi rażące nadużycie prawa”. „Sąd II instancji uznał w sposób bezpodstawny, że osoba kierująca jednostką organizacyjną pracodawcy, nie ponosi praktycznie odpowiedzialności za prace realizowane przez swoich podwładnych i uwzględnił powództwo. Biorąc pod uwagę dotychczasowe powszechne rozumienie obowiązków i odpowiedzialności osób na stanowiskach kierowniczych takie stanowisko Sądu II instancji nie powinno się obronić. W szczególności należy wskazać, że zarówno orzecznictwo jak i doktryna podkreślają zwiększoną odpowiedzialność osób na stanowiskach kierowniczych i ich odpowiedzialność za organizację pracy i nadzór nad podległymi im osobami. Korzystanie z prawa do ochrony wyrażonej w art. 32 ustęp 1 ustawy o związkach zawodowych w przypadku w którym pracownik odpowiedzialny za kierowanie podległym mu zespołem ludzi całkowicie lekceważy przepisy prawa i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy w energetyce (na sieciach elektroenergetycznych) jest niewątpliwie sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa. Tak jak sprzeczne z zasadami współżycia społecznego jest dopuszczenie do takiej organizacji pracy i wykonywania przebudowy infrastruktury energetycznej, która może doprowadzić do narażenia życia i zdrowia ludzi oraz katastrofy budowlanej. Kwestia wyjątkowo negatywnego skutku dla morale załogi, jaki niewątpliwie ma przywrócenie do pracy osoby, która kosztem pracodawcy i z naruszeniem zasad organizacji pracy realizuje interesy podmiotów trzecich – przynosząc znaczącą szkodę pracodawcy, jest oczywiście również istotna”.

W ocenie autora skargi w sprawie zachodzi nieważność postępowania

związana z naruszenie prawa do obrony strony pozwanej. Sąd drugiej instancji uniemożliwił pełnomocnikowi pozwanej zapoznanie się z aktami sprawy, czym naruszył przepis art. 9 § 1 k.p.c., i w konsekwencji doprowadził do pozbawienia pozwanej możliwości obrony swych praw, co stanowi przesłankę nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. Do akt niniejszej sprawy w dniu 25 stycznia 2017 r. zostały dołączone akta postępowania karnego prowadzonego przeciwko powodowi przez Sąd Rejonowy w W. pod sygnaturą II K [...], z których to akt dopuszczono dowód z jednego dokumentu – orzeczenia w sprawie. Pozwana nie była stroną w toczącym się przeciwko D. Ł. postępowaniu karnym – nie miała żadnej wiedzy dotyczącej przedmiotowego postępowania, natomiast akta sprawy karnej zostały dołączone do akt niniejszej sprawy dopiero na dzień przed terminem wyznaczonej rozprawy. Pozwana nie miała możliwości uprzedniego zapoznania się z orzeczeniem wydanym w sprawie karnej, ani też z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w tej sprawie – w szczególności z uzasadnieniem orzeczenia. Informację o treści wydanego wyroku pozwana powzięła dopiero w dniu 25 stycznia 2017 r. (na dzień przed wyznaczoną rozprawą) nie znając tym samym żadnych motywów przesądzających o wydaniu wyroku umarzającego postępowanie. Powyższe uniemożliwiło pozwanej podjęcie skutecznej obrony jej praw.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania; oddalenie skargi; zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony pozwanej nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej

do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że zachodzi nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W ocenie Sądu Najwyższego nie ma w sprawie nieważności postępowania, mogącej wynikać z pozbawienia możliwości obrony swoich praw przez stronę pozwaną. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że powodujące nieważność postępowania pozbawienie strony możliwości obrony przysługujących jej praw, o którym mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c. polega na całkowitym odjęciu stronie w postępowaniu sądowym, wbrew jej woli, możliwości podejmowania czynności procesowych zmierzających do ochrony jej sfery prawnej (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1961 r., 3 CR 953/60, Nowe Prawo 1963 nr 1, s. 117 z glosą W. Siedleckiego i wyroki z dnia 20 stycznia 1966 r., II PR 371/65, OSNCP 1966 nr 10, poz. 172 oraz z dnia 27 maja 1999 r., II CKN 318/98, niepublikowany). Dlatego nie można stwierdzić nieważności postępowania, gdy strona podjęła czynności w procesie, nawet doznając utrudnień w popieraniu dochodzonych roszczeń lub obronie przed żądaniami strony przeciwnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1968 r., I CR 432/67, OSNCP 1969 nr 7-8, poz. 137, z dnia 1 października 1998 r., I PKN 359/98, OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 681, z dnia 2 kwietnia 1998 r., I PKN 521/97, OSNAPiUS 1999 nr 6, poz. 203 i z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 524/97, Prokuratura i Prawo 1999 nr 5, poz. 43). Wymieniona przyczyna nieważności postępowania jest sformułowana w sposób bardzo ogólny, przez co może obejmować różne stany faktyczne. Dlatego też należy oceniać jej ewentualne wystąpienie przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności sprawy, bacząc, że w grę wchodzi jedynie takie przypadki, w których strona rzeczywiście

była pozbawiona możliwości obrony i nie działała w postępowaniu, a nie gdy mimo naruszenia przepisów procesowych podjęła jednak czynności w tym postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., II CSK 593/07, LEX nr 494150). Do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw dochodzi wówczas, gdy z powodu naruszenia przez sąd określonych przepisów lub zasad procedury cywilnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub istotnej jego części i nie miała możliwości usunięcia skutków tych uchybień na następnych rozprawach poprzedzających wydanie wyroku w danej instancji (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2004 r., IV CK 61/03, LEX nr 151538). W tym kontekście w orzecznictwie przyjmuje się, że o nieważności postępowania z omawianej przyczyny można mówić tylko w razie pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, a nie jej ewentualnego ograniczenia na etapie postępowania wcześniejszym niż etap bezpośrednio poprzedzający wydanie wyroku (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2005 r., III CK 271/04, LEX nr 175995). Inaczej rzecz ujmując, przy ocenie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, trzeba najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia wspomnianych przeszkód strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2008 r., V CSK 488/07, LEX nr 424315; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r., II UK 58/14, LEX nr 1622316).

W niniejszej sprawie skarżąca nie powołała żadnej ze wskazanych wyżej okoliczności mających świadczyć o pozbawieniu jej – na skutek naruszenia przepisów proceduralnych przez Sąd lub przeciwnika procesowego – możliwości obrony swych praw w postępowaniu zakończonym wyrokiem objętym niniejszą skargą. O pozbawieniu możliwości obrony praw strony procesu nie świadczy przedstawione w uzasadnieniu wniosku twierdzenie skarżącej o dołączeniu do akt niniejszej sprawy akt postępowania karnego prowadzonego przeciwko powodowi w dniu 25 stycznia 2017 r. (na dzień przed wyznaczoną rozprawą)

i sugerowana w związku z tym niemożność zapoznania się z materiałem zawartym w aktach sprawy karnej. Przypomnieć trzeba, że strona skarżąca była reprezentowana w postępowaniu przez profesjonalnego pełnomocnika i nie było przeszkód, aby pełnomocnik ten zapoznał się z aktami sprawy karnej w dniu 25 stycznia 2017 r. Ponadto sprawa karna dotyczyła działalności pozwanego pracodawcy i trudno uznać, aby pracodawca już dużo wcześniej nie znał treści orzeczenia karnego.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531, z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035, z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205, z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274, z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616, z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/ 07, LEX nr 453107, z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364, z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut

naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743, z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Autor rozpatrywanej skargi – w próbie wykazania oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej – ogranicza się do przedstawienia argumentacji będącej w istocie prostym zaprzeczeniem stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji. Brakuje odpowiedniego wyводу zawierającego argumentację, którą autor skargi wykazałby walor oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Twierdzenia uzasadnienia wniosku nie uwzględniają w swojej ocenie stanowiska zaskarżonego wyroku w zakresie oceny przedstawianej kwestii. Tymczasem Sąd Okręgowy w S. w uzasadnieniu swojego wyroku ustalił, że nie można przyjąć, że to powód był osobą, która wydawała zgodę na wykonanie robót, wykonanych w O. przy ul. Ś. i przy ul. W., opisanych w oświadczeniu o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia. Sąd drugiej instancji stwierdził, że w świetle ustalonego w sprawie zakresu obowiązków powoda nie można zaakceptować prezentowanego przez pozwanego założenia, według którego powód był nie tylko osobą zlecającą podjęcie robót w trzech wskazanych miejscach, ale ponosi również pełną odpowiedzialność za sposób prowadzenia tych prac i ich końcowy efekt. Powód nie nadzorował bowiem bezpośrednio żadnego z tych działań, nie był na miejscu ich wykonywania, a z racji tylko pełnionej funkcji kierownika posterunku energetycznego nie można mu przypisać odpowiedzialności pracowniczej za wszelkie efekty działań, dokonywanych przez podległych mu pracowników. Według Sądu drugiej instancji powód – jako działacz związkowy –

korzysta z ochrony stosunku pracy przewidzianej w art. 32 ustawy o związkach zawodowych (Dz.U. z 2014 r., poz. 167 ze zm.). Rozwiązanie z powodem stosunku pracy naruszało przepisy o rozwiązywaniu umów o pracę, co w konsekwencji stanowiło wystarczający powód do uznania roszczeń powoda za uzasadnione.

Według Sądu drugiej instancji powodowi można byłoby co najwyżej postawić zarzut sprawowania niedostatecznego nadzoru nad realizacją zadań, wykonywanych przez pracowników kierowanego przez niego posterunku (w zakresie prac wykonanych w O. przy ul. Ś.), czy też wyłączne oparcie się o stwierdzoną przez tychże pracowników konieczność wymiany stanowiska słupowego w T. przed podjęciem stosownej decyzji, bez osobistej weryfikacji dokonanych na miejscu ustaleń. Nie można jednak zapominać, iż taki sposób kierowania przez powoda podległym mu posterunkiem energetycznym był powszechnie stosowaną praktyką także w innych jednostkach organizacyjnych rejonu energetycznego a wobec powoda i podległych mu pracowników nie zgłaszano wcześniej uwag co do sposobu realizacji powierzanych im zadań. Powodowi nie można przypisać zachowania, które w aspekcie stawianych mu przez pracodawcę zarzutów byłoby nacechowane rażącym niedbalstwem, czy też winą umyślną. W opisywanych w oświadczeniu o rozwiązaniu umowy o pracę sytuacjach powód nie kierował pracami wykonywanymi przez pracowników podległego mu posterunku, przez co badanie, czy prace te były prowadzone zgodnie z zasadami bhp bądź ppoż. pozostaje bez znaczenia dla oceny zgodności zachowania powoda z powszechnie obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa. Sąd drugiej instancji stwierdził, że żadne okoliczności sprawy nie wskazują na to, że powód kiedykolwiek bądź podjął celowe działania, mające na koszt pracodawcy doprowadzić do nieuprawnionego usunięcia kolizji, bądź też takie działania akceptował w ramach sprawowanego przez siebie nadzoru nad pracami posterunku energetycznego.

Według Sądu drugiej instancji skutkiem naruszenia przez pracodawcę zakazu wynikającego z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych jest, co do zasady, uwzględnienie żądania pracownika przywrócenia do pracy. Wobec jednoznacznej treści przepisu art. 32 ustawy nie można ograniczać ochrony wynikającej z powołanego przepisu tylko do zachowań związanych

stricte z działalnością związkową, gdyż jego hipoteza obejmuje ochroną stosunek pracy jako całość, stąd oddalenie powództwa o przywrócenie do pracy może mieć miejsce tylko w okolicznościach szczególnie rażącego naruszenia obowiązków pracowniczych lub obowiązujących przepisów prawa. Według Sądu drugiej instancji w rozpoznawanej sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, aby powód powołując się na ochronę z art. 32 ustawy o związkach zawodowych korzystał z tego prawa bądź to w sposób sprzeczny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, bądź też z zasadami współżycia społecznego (art. 8 k.p.). Brak dostatecznego nadzoru nad pracami, realizowanymi przez pracowników P. w W., jak też oparcie się przy podejmowaniu decyzji o wykonaniu prac w T. jedynie o weryfikację zgłoszenia przez pracowników posterunku, mogą być rozpatrywane w kategoriach naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych, lecz tego rodzaju naruszenie nie może być oceniane jako szczególnie rażące, a przez to wyłączające ochronę powoda, wynikającą z art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. niniejszego postanowienia ma podstawę w art. 102 k.p.c.